Motion

1977/78:806

av Lars Werner m. fl.

om en ny energipolitik

Sammanfattning

Vänsterpartiet kommunisterna kräver i sitt energipolitiska program en rad åtgärder som tillsammans kan utgöra underlag för en bättre planering av energiförsörjningen. Partiet kräver en effektiv politik för att minska efterfrågan på oljeprodukter inom landet och stopp för fortsatt utbyggnad av kärnreaktorer.

För att minska efterfrågan på oljeprodukter föreslås bl. a. följande åtgärder: Sanering av privatbilismen i storstäderna och en samtidig utbyggnad av kollektivtrafiken. Produktion av metanol för inblandning i motorbensin. Överförande av långväga godstransporter till tåg och fartyg. Inledande försök med exploatering av torv samt odling av energiskog. Satsning på ett statligt solvärmeprogram i samarbete med kommunerna osv. i ett 10-punktsprogram.

Vpk säger nej till fortsatt utbyggnad av kärnreaktorer med hänsyn till alla de negativa följderna för säkerhet, miljö och demokrati. Nu aktiva reaktorer måste planmässigt avvecklas i den takt som blir försörjningsmässigt möjlig. Ingen svensk upparbetningsanläggning bör byggas. Vpk motsätter sig all brytning av uran i Sverige. En rad åtgärder måste planmässigt genomföras för att en någorlunda snabb avveckling av kärnkraften skall bli möjlig. Hit hör bl. a.: Ett snart stopp för fortsatt installation av direktverkande elvärme. Systematisk statlig satsning på stora vindkraftverk. En samordnad utbyggnad av kommunala kraftvärmeverk. En statligt styrd utbyggnad av mottrycks-kraft i industrin. Utbyggnad av minikraftverk i mindre vattendrag. Successiv höjning av elskatten för företag och andra storförbrukare osv. i ett 8-punktsprogram.

Ett socialistiskt Sverige bör basera sin energiförsörjning på inhemska förnyelsebara energikällor, framhålles i vpk-motionen.

Energipolitiskt program

Tillgång till energi är ett villkor för mänsklig överlevnad. Energi behövs för födoämnesproduktion, bostadsuppvärmning, transporter och industriell verksamhet. Energi är emellertid bara en bland flera viktiga produktionsfaktorer såsom naturtillgångar (inkl. luft och vatten), arbetskraft, kapital och tekniskt kunnande.

Den samhälleliga nyttan av energianvändning varierar i hög grad, och det sociala utbytet är därmed långt ifrån alltid proportionellt mot energiomvandlingens storlek. Genom kapitalismens rovdrift på människor och naturtillgångar är den sociala nyttan av energiomvandlingen i vårt land ofantligt låg. Slöseriet är mycket omfattande i alla kapitalistiska länderoch i särklass störst i Förenta staterna. Förhållandena är bättre i de socialistiska länderna, men även i planekonomierna saknas ofta tillräcklig medvetenhet om möjligheterna att hushålla bättre med energi.

Mycket stora energitillgångar

Energitillgångarna i världen är mycket stora. Speciellt gäller detta kol samt uran och thorium, om dessa båda ämnen används i bridreaktorer. Även de förnyelsebara energikällorna är av mycket stor potentiell betydelse. Produktionen av olja och naturgas kommer däremot att stagnera inom något årtionde, såvida inte överraskande stora nyfyndigheter görs de närmaste åren.

Energikris av andra orsaker

Sålunda råder ingen egentlig brist på energiråvara. Trots detta kommer västvärlden sannolikt att hamna i en svår energiförsörjningskris. Detta beror dels på svårigheterna att tillräckligt snabbt ersätta olja och naturgas med andra former av energi, dels är det en följd av de svåra miljö- och säkerhetsmässiga konsekvenserna av ett accepterande av kol och kärnkraft i stor skala.

Energikonsumtionen måste rimligen variera med hänsyn till skillnader mellan olika länder vad beträffar klimat, befolkningstäthet, industriproduktionens sammansättning m. m. Dagens enorma klyftor beror emellertid mindre på sådana faktorer och mer på imperialistisk utsugning. Om den växande världsbefolkningen i framtiden skall kunna hålla en per capita-förbrukning av energi ens i närheten av den som svenska folket genomsnittligen åtnjuter i dag, kommer en jättesatsning på förnyelsebara energikällor inte att vara tillräcklig. Dessutom måste kolproduktionen i världen mångdubblas och tiotusentals kärnreaktorer tas i drift. En sådan global energiomvandling skulle med stor sannolikhet leda till omfattande olyckor och en världsomspännande nedsmutsning av jord, vatten och luft. Jordens klimat skulle med stor säkerhet också komma att påverkas.

Socialistisk planhushållning ger förutsättningarna för framtida internationell jämlikhet. Den ger också förutsättningarna för en stabilisering och en långsiktig sänkning av den totala energikonsumtionen i Sverige.

Energiförsörjningen – en klassfråga

Skillnaden i energikonsumtion är stor även mellan olika sociala skikt i det kapitalistiska samhället. Kapitalägare och höginkomsttagare använder genomsnittligen mer än dubbelt så mycket energi för sina bostäder, fritidshus, fordon och nöjen än vad som är möjligt för människor ur arbetarklassen.

Skillnaden mellan boende i tätbebyggda flerbostadshus och mark- och energikrävande småhus är vid en sådan jämförelse av särskilt intresse. Inriktningen måste vara att välplanerade flerbostadshus med goda kollektiva möjligheter till service och fritidsliv i den kommande nyproduktionen skall ersätta de energislukande småhusen.

Hushållningsåtgärderna måste gälla alla områden, men när direkta inskränkningar blir nödvändiga måste de i första hand riktas mot minoritetens överkonsumtion. Kostnaden för hushållningsåtgärderna måste fördelas så att inte låginkomst- och medelinkomsthushållen drabbas. De energipolitiska åtgärderna får inte tillåtas att ytterligare öka klassklyftorna.

Kapitalets tillväxt

Nyttan av fortsatt ökning av energianvändningen blir i vårt land alltmera marginell i förhållande till de risker och den miljöförstöring som följer av den växande förbrukningen. Detta gäller från folkflertalets utgångspunkt, medan däremot kapitalet och den kapitalistiska ekonomin av flera skäl är beroende av fortsatt tillväxt.

En inneboende strävan i all kapitalistisk produktion är att öka profiten och nå bästa möjliga förhållande mella profit och kapitalinsats. Ingen enskild företagsledare (vare sig i statliga eller privata företag) kan heller avstå från ökad produktivitet och tillväxt utan att samtidigt riskera att förlora i förhållande till konkurrenter inom och utom landet. Kapitalismen erbjuder inte ens frihet att välja mellan tillväxt och icke-tillväxt.

För kapitalistisk produktion är det väsentligt att få produktens värde realiserat. Att varorna delvis består av resurser som förstörts och förspillts i produktionsprocessen är i princip likgiltigt för profiten. De omsatta värdenas mängd blir viktigare än nyttan. Ett exempel på detta är när billig olja används i produktionsprocesser, där stora mängder energi förspills. Så länge även förslösade resurser kan täckas genom priset, saknar kapitalismen någon effektiv spärr mot resursslöseri.

Kapitalismen tjänar på att kasta in naturtillgångar i processen. Ju snabbare den kan exploatera naturrikedomar och ju hårdare den kan slita ut de arbetande, desto mera fördelaktigt från profitsynpunkt.

Slutligen tjänar kapitalisten på att tillverka produkter med kort livslängd eller dålig nyttjandegrad. Detta leder nämligen till att omloppshastigheten hos kapitalet ökar, och tillväxten gynnar profiten. Därför arbetar kapitalismen med inbyggt slitage, snabba modeväxlingar och slit- och slängprodukter.

Den ekonomiska tillväxten är också avgörande för möjligheterna att komma ur eller undvika kapitalismens lågkonjunkturer och depressioner. Den moderna konjunkturpolitiken känner inget annat medel än expansion för att få ekonomin ur krisen. Tillväxtens innehåll är däremot av mindre betydelse. Huvudsaken är att människorna är effektiva producenter och konsumenter.

Den kapitalistiska marknadsekonomin känner bara en form av ekonomisk icke-tillväxt, nämligen den som blir följden av kris och arbetslöshet. Tillväxten är nödvändig för det kapitalistiska systemets fortbestånd.

Socialistisk tillväxt

Under socialismen måste inställningen till tillväxt och ökad energianvändning bli en annan. I det socialistiska u-landet är tillväxten ett nödvändigt medel att utveckla landet och ge dess befolkningen dräglig levnadsstandard. I ett högt utvecklat socialistiskt land kan emellertid samhället utvecklas utan en ytterligare ökad användning av energi och råvaror.

Detta blir möjligt genom hushållning och behovsinriktad styrning av produktionen. Avveckling av massbilismen i storstäderna, omläggning av försvarspolitiken, stopp för fåtalets lyxkonsumtion, stopp för inbyggt slitage och slit- och släng är åtgärder som frigör energi, råvaror och arbetskraft för mera nyttiga ändamål. Förbättrad energiverkningsgrad (genom teknisk utveckling) kan dessutom ge utrymme för en begränsad ekonomisk tillväxt utan att energianvändningen behöver öka.

Energi och sysselsättning

Risken för arbetslöshet används ofta som ett hot mot svenska arbetare för att få dem att acceptera miljöförstöring, utbyggnad av kärnkraftverk och älvar samt fortsatt slöseri. Denna utpressningspolitik vill göra gällande att massarbetslöshet blir följden av ett stopp för energianvändningens tillväxt.

Att allt arbete kräver energi är en självklarhet, men av detta följer inget klart samband mellan sysselsättningen och energianvändningens storlek. Den nödvändiga mängden energi beror av mekaniseringsgrad, hushållningsåtgärder och produktionens sammansättning. En fortsatt utbyggnad av massa- och pappersindustrin samt järn- och stålverk kräver t. ex. väldigt mycket energi per arbetstillfälle, medan en motsvarande utbyggnad av verkstadsindustrin förbrukar en bråkdel så mycket energi per anställd.

Energianvändningen är nu (1977) ungefär dubbelt så hög som 1960. Den officiella arbetslösheten är trots det i stort sett oförändrad, medan den dolda har ökat. Variationen i sysselsättning beror således i första hand på andra faktorer än tillgången på energi.

Avgörande för sysselsättningen är främst konjunkturläget och i andra hand

strukturomvandlingen. Båda beror på kapitalismens frihandel, konkurrens och profitjakt samt den ekonomiska politiken. Dagens arbetslöshet är väsentligen en följd av lågkonjunkturen och de många branschkriserna (t. ex. specialstål, varv, glas, sko och textil).

Däremot är det helt klart att den industriella expansionen hela tiden kräver mer energi, även om energitillgången kan hållas tillbaka något genom förbättrad energiverkningsgrad och hushållning.

Ett stopp för fortsatt utbyggnad av kärnkraften kommer att medföra problem för sysselsättningen i de berörda tillverknings- och byggnadsföretagen. Men en motsvarande satsning på energihushållning och förnyelsebara energikällor ger faktiskt arbete åt fler människor för varje satsad miljon än vad kärnkraftsutbyggnaden gör. En satsning på isolering, vindkraft, solvärme och nya bränslen ger dessutom sysselsättning över hela landet. Tusentals arbetare slipper långpendla och bo i baracker.

Vpk kräver åtgärder för hög sysselsättning (inom marknadsekonomin) och framhåller socialismen som den enda garantin för meningsfullt arbete åt alla. I den dagliga kampen för rätten till arbete är det emellertid också viktigt att bedöma arbetets sociala nytta. Hot om arbetslöshet används ofta som ett medel att förmå arbetare att acceptera farliga eller meningslösa jobb. Denna utpressningspolitik måste bekämpas. Vpk kan aldrig acceptera sysselsättning till varje pris.

Den kommande oljekrisen

Den senaste tiden har en rad svenska och internationella rapporter och utredningar kommit till slutsatsen att knapphet på olja kommer att råda på världsmarknaden redan från mitten av 1980-talet, dvs. väsentligt tidigare än vad man förut trott. Detta beror på flera samverkande faktorer: 1) en nedvärdering av tidigare optimistiska antaganden om mängden återstående olja, 2) allt sämre resultat av prospekteringsverksamheten, 3) prognoser om kraftigt ökad import till OECD-länderna och då främst till USA, som blir alltmera importberoende, 4) önskan från vissa OPEC-länder att inte ytterligare öka utvinningstakten.

Sverige är till ca 70 % beroende av oljeprodukter för sin energiförsörjning. Situationen kan alltså bli mycket besvärlig för svenskt vidkommande. Den kommande oljeknappheten kommer att medföra ökade priser och sannolikt också kvotering av olja till olika länder, såvida inte fördelningen avgörs genom utpressning och ekonomisk krigföring.

Tiden fram till mitten av 1980-talet medger inte tillräcklig frist för utveckling av ny teknik i sådan skala att den kan hinna få någon betydelse för försörjningsläget. Vissa hushållningsåtgärder som punktisolering, förbättrad skötsel av uppvärmnings- och ventilationssystem kan emellertid få betydande effekt.

När det gäller såväl hushållning som introduktion av nya energiformer är

planmässighet och samhällelig styrning avgörande för resultatet. Överlåts ansvaret för solvärme, vindkraft och biomassa till marknadskrafterna och de privata företagens intresse, kommer utvecklingen att ta orimligt lång tid.

För att minska efterfrågan på oljeprodukter inom landet bör bl. a. följande åtgärder vidtas:

1. Sanering av privatbilismen i storstäderna och en samtidig utbyggnad av kollektivtrafiken i samma områden, vilket också medför en klar förbättring av miljön.

2. Produktion av metanol från avfall och biomassa (biologiskt material) för inblandning i motorbensin. Dagens bilmotorer klarar en inblandning av ca 25 % metanol.

3. Möjligen bör staten dessutom förhandla direkt med något naturgasproducerande land om köp av metanol, som tillverkats i exportlandet genom omvandling av naturgas.

4. Överförande av långväga godstransporter till tåg och fartyg genom utveckling av container- och omlastningssystem.

5. Systematisk inventering av fastighetsbeståndet genom medverkan av kommunala myndigheter samt planmässiga förelägganden till fastighetsägarna att vidta bestämda åtgärder för bättre hushållning. Förbättrade lånevillkor.

6. Inledande försök med exploatering av torv (i måttlig skala) samt odling av energiskog. Stor vikt måste läggas vid att minimera eller undanröja negativa följder för miljön. Ökad användning av lövskog och skogsavfall.

7. Omfattande satsning på ett statligt solvärmeprogram i samarbete med kommunerna. Solvärmt vatten produceras i centrala anläggningar för distribution till hela kvarter eller stadsdelar. Projektet ger möjlighet till utveckling av nya statliga basindustrier.

8. Systematisk genomgång i statlig regi av olika företag och industribranscher i syfte att föreslå åtgärder som någorlunda snabbt kan leda till minskad oljeförbrukning. Företagen åläggs att genomföra förbättringarna.

9. Sverige bör lämna IEA, kapitalistländernas oljeklubb, som tillkommit för att samordna västländernas oljepolitik, kärnkraftsutbyggnad och energiforskning. I stället för att satsa på en framtida oljekvotering genom IEA, bör Sverige redan nu söka träffa långsiktiga avtal med de oljeproducerande länderna.

10. De multinationella oljebolagens tillgångar i Sverige bör därmed överföras i statlig eller kooperativ ägo. Även kraftverk och övriga energiproducerande anläggningar måste snarast överföras i samhällets ägo genom förstatligande eller kommunalisering.

Nej till kärnkraften!

Beslut om de första kärnkraftverken i Sverige drevs fram av regering och storfinans. Förslaget togs av en enhällig riksdag utan att frågan dessförinnan

förts ut till allmän diskussion. Först när Oskarshamn I var ett faktum växte motståndet sig starkt under intryck av den amerikanska säkerhetsdebatten och den växande inhemska medvetenheten om slöseriet och dess orsaker.

Utbyggnad av kärnkraften leder till ökad ekonomisk och politisk maktkoncentration, ställer krav på långtgående politiska säkerhetsåtgärder och gör kraftförsörjningen så komplicerad att flertalet människor har svårt att överblicka och förstå dess användning.

Kärnkraften erbjuder dessutom många svårlösta och hittills delvis olösta tekniska problem. Reaktorsäkerheten har eftersatts genom delvis bristfälliga säkerhetssystem och genom en mycket snabb övergång till allt större reaktorer. Med växande ålder hos anläggningarna kommer risken för skador och olyckor att öka betydligt.

För att kunna utnyttja urantillgångarna tillräckligt krävs en relativt snar övergång till de mera effektiva, men betydligt farligare, bridreaktorerna. Bridreaktoren producerar elektricitet men fungerar dessutom som en fabrik för omvandling av uran-238 (icke-klyvbart) till plutonium-239 (klyvbart). Därigenom ökar risken för spridning av atomvapen ytterligare.

Icke-spridningsavtalet och viss internationell övervakning är inte tillräcklig garanti mot spridning av kärnvapen till ytterligare länder. Historien ger många belägg för hur avtal mellan stater brutits. Kopplingen mellan kärnkraft och kärnvapen är och förblir stark.

Utbyggnaden av kärnkraften ställer krav på exploatering av de stora uranfyndigheterna i Ranstad vid Billingen och på mindre fyndigheter på andra håll i landet. Om denna brytning kommer till stånd, kommer stora områden att ödeläggas, och luft och vatten kommer att få ta emot stora mängder avfall. Vpk motsätter sig all brytning av uran i Sverige.

De få existerande upparbetningsanläggningarna fungerar illa, och flera anläggningar måste av säkerhets- och arbetarskyddsskäl byggas om. Överföring av flytande avfall i fast form har ännu inte praktiserats i industriell skala, och avfallsförvaringens problem är fortfarande till stor del olösta.

Kärnkraften utsätter de arbetande för strålning. Detta gäller speciellt vid uranbrytning och upparbetning, men även underhålls- och reparationsarbeten i kraftverken medför problem. När anläggningarna åldras försämras arbetsmiljön ytterligare.

Med hänsyn till alla dessa negativa följder för säkerhet, miljö och demokrati kräver vpk stopp för fortsatt utbyggnad av kärnreaktorer. Den eventuella samhällsnyttan av kärnkraften uppväger inte skador och kostnader. Nu aktiva reaktorer måste planmässigt avvecklas i den takt som blir försörjningsmässigt möjlig. Ingen svensk upparbetningsanläggning bör byggas.

Exploateringen av kärnkraften medför inget ökat nationellt oberoende för energiförsörjningen. Kärnkraften kan bara delvis betraktas som en inhemsk energikälla. Sverige är beroende av utlandet för anrikningS- och upparbetningstjänster samt för tillgång till en del av reaktorteknologin. Den kapita-

listiska omvärldens möjligheter till utpressning är goda, om den svenska regeringen inte någorlunda följer de riktlinjer som dras upp inom OECD och IEA (Oljeklubben).

Folkomröstning

Åsikterna om kärnkraften skär rakt genom partileden, men svenska folket är till mycket stor del motståndare till kärnkraften. Partiernas ställningstaganden och deras representation i riksdagen är emellertid sådan att folkopinionen inte har kunnat komma till uttryck i parlamentet. Vpk har därför i flera år krävt en folkomröstning om kärnkraften.

För att en sådan omröstning skall bli meningsfull krävs dock dels att två klara alternativ ställs mot varandra (Ja och Nej), dels att även nej-alternativets förespråkare garanteras utrymme i massmedia samt statligt ekonomiskt stöd för sin kampanj. Annars är risken stor att folkomröstningen genomförs på kraftbolagens villkor för att ge regeringen ett skendemokratiskt alibi för fortsatt kärnkraftsutbyggnad. Vpk motsätter sig ett sådant utnyttjande av folkomröstningsförfarandet.

Åtgärder för avveckling av kärnkraften

En rad åtgärder måste planmässigt genomföras för att en någorlunda snabb avveckling av kärnkraften skall bli möjlig. Till de nödvändiga åtgärderna hör:

1. Ett snart stopp för fortsatt *installation* av direktverkande elvärme.
2. En översyn av övriga onödiga former av elanvändning samt förbud mot eller inskränkningar i rätten att använda elektricitet för sådana ändamål.
3. En systematisk statlig satsning på utbyggnad av stora vindkraftverk. Omkring 10 TWh vindkraft bör kunna produceras 1990.
4. En samordnad utbyggnad av kommunala kraftvärmeverk. Sådana anläggningar når en hög verkningsgrad genom att samtidigt producera varmvatten för fjärrvärmenät och el. Kraftvärmeverken kan eldas med olja, kol, gas, torv, sopor eller biomassa.
5. En statligt styrd utbyggnad av mottryckskraft i de industrianläggningar där detta bedöms vara samhällsekonomiskt gynnsamt. Principen bygger på ett effektivt bruk av högtemperaturånga som först används i den industriella processen och därefter (vid lägre temperatur) för el-produktion.
6. Stopp för fortsatt rovdrift på skog och onödig övergång till termomekanisk massa (som är el-krävande).
7. Utbyggnad av minikraftverk i en del mindre vattendrag samt ombyggnad av en del äldre vattenkraftstationer, vilkas verkningsgrad kan höjas. Vpk motsätter sig dock varje exploatering av de nu orörda älvarna och de nu återstående forsarna i f. ö. exploaterade större älvar.
8. Successiv höjning av el-skatten för företag och andra storförbrukare.

Förbättrad planering

Det kan inte vara det kommunistiska partiets sak att ta ansvar för alla följder av den kapitalistiska ekonomin. Vpk står för socialistisk planering, och en socialistisk energiplan är inte möjlig i ett kapitalistiskt samhälle.

Partiet vill dock medverka till alla förbättringar för folkflertalet som är möjliga under kapitalismen. Det är livsnödvändigt att redan under kapitalismen så långt möjligt förhindra att naturtillgångar och ekosystem förbrukas eller förstörs.

I det energipolitiska programmet anges en rad åtgärder som tillsammans kan utgöra underlag för en bättre planering av energiförsörjning under kapitalismen. Detta material sammanfattas återkommande i de alternativa energiplaner som partiet för fram. Materialet bearbetas och förnyas ständigt.

Ett socialistiskt Sverige bör basera sin energiförsörjning på inhemska förnyelsebara energikällor, och därmed är vpk:s nuvarande stöd för en satsning på sol, vind och biomassa samt hushållning också ett naturligt led i arbetet för socialismen.

Bekämpa dimridåer och ohederlig löftespolitik!

Lika mycket som vpk bekämpar de intressen som förnekar hushållningens och de förnyelsebara energikällornas möjligheter, motsätter sig partiet de förenklade resonemang och den ohederliga löftespolitik som centerpartiet för fram.

Centern utlovar en total avveckling av kärnkraften 1985. Detta är under fortsatt kapitalism bara möjligt genom något av följande tre alternativ, nämligen:

1. Bestående och fördjupad lågkonjunktur, dvs. en ekonomisk kris med stor arbetslöshet och vikande efterfrågan på energi.
2. Ransonering av energi (främst el.)
3. En enorm satsning på hushållning och alternativ elproduktion, dvs. ett krig mot kärnkraften, där regeringen låter många andra områden som åldringsvård, barntillsyn, bostads- och vägbyggande och branschstöd stå tillbaka för en ensidig satsning på elförsörjningen. Dessutom krävs en hittills inte skådad planmässighet och utnyttjande av långtgående tvångsinstrument mot företag och fastighetsägare.

Det första alternativet rimmar illa med centerns löften om 400 000 nya jobb, vårdnadsbidrag m. m. Vad de båda övriga alternativen beträffar, har centerpartiet inte velat ställa de nödvändiga redskapen till förfogande utan mest litat till företagares och fastighetsägares goda vilja.

Fortsatt kapitalistisk tillväxt kräver kärnkraft och kol

Om kapitalismen skall kunna utvecklas någorlunda krisfritt, krävs en fortsatt relativt hög ekonomisk tillväxt. Därmed ställs krav på ständigt mera

energi. De förnyelsebara energitillgångarna är visserligen mycket stora, men de räcker inte till för att ersätta både nuvarande oljekonsumtion och kärnkraft samt dessutom möjliggöra fortsatt ökning av energianvändningen.

Fortsatt tillväxt i de redan högindustrialiserade länderna måste därför bygga på kol och/eller briderkärnkraft i stor skala – såvida inte fusionsenergin blir kommersiellt tillgänglig. Storskalig global användning av kol är en lika stor fara som kärnkraften.

Kolbrytningen kräver årligen omkring 1 500 gruvarbetares liv i direkta olyckor, och till detta måste fogas alla skador, yrkessjukdomar och lidanden. Skadorna kan visserligen begränsas på profitens bekostnad, men under-jordbrytning av kol kommer sannolikt alltid att vara ett hälsovådligt och farligt arbete.

Förbränning av kol ger mycket stora föroreningar och (vid storskalig användning) gigantiska avfallsmängder. Vissa föroreningar kan stoppas (dvs. förvandlas till avfall), medan tekniska lösningar saknas för andra som t. ex. gasformigt kvicksilver. Kvicksilverutsläpp får särskilt allvarliga konsekvenser i sura sjöar och marktyper av det slag som förekommer rikligt i Sverige. I sura miljöer omvandlas kvicksilver nämligen lättare till metylkvicksilver, som är en organisak förening, vilken i hög utsträckning anrikas i näringskedjorna.

All förbränning av fossilt material leder till en ökning av koldioxidhalten i atmosfären. Detta kan vid storskalig användning av kol, oljesand och oljeskiffrar i framtiden leda till en växthuseffekt, när koldioxidhalten blir så hög att medan solstrålningen släpps in genom jordatmosfären så förhindras i viss mån värmeavgivningen från jorden. Resultatet blir en långsam ökning av medeltemperaturen och en ändring av det globala klimatet, som i sin tur sannolikt leder till en avsmältning av polarisarna.

Enligt vpk:s mening får valet inte stå mellan kärnkraft och kol. Det enda rimliga alternativet är hushållning, förnyelsebara energikällor och icketillväxt i eneriganvändningen. I väntan på de förnyelsebara energikällornas genombrott kan trots allt viss ökad kolanvändning bli nödvändig under en övergångsperiod. Även en sådan begränsad användning nödvändiggör ökade forskningsinsatser i syfte att begränsa miljöproblemen.

Sverige har, jämfört med andra länder och områden, goda förutsättningar att i framtiden basera sin energiförsörjning enbart på inhemska förnyelsebara energikällor.

Socialistisk energiförsörjning

Energiförsörjningen i ett kommande socialistiskt Sverige bör baseras på långtgående teknisk och administrativ hushållning samt planmässigt utnyttjande av inhemska förnyelsebara energikällor. För att inte ta onödiga ekologiska risker med en alltför omfattande exploatering av torv och biomassa och för att undvika orimliga markanspråk bör bruttotillförseln av

energi stanna en bit under dagens nivå. Detta kommer inte att medföra någon sänkt levnadsstandard för folkflertalet, eftersom möjligheterna till hushållning blir mycket goda i den socialistiska planekonomin.

Kvalitetsmedvetande, underhåll, reparationer och tillgång på reservdelar ger produkterna en betydligt längre livslängd än vad som är vanligt i dag. Behovet av nytillverkning minskar och därmed efterfrågan på energi. Med ekonomisk jämlikhet och minskad privatisering försvinner lyxkonsumtionen och slöseriet med alla föga använda prylar.

Med bättre skötsel samt ytterligare isolering och återvinning av värme kan energibehovet för lokal- och bostadsuppvärmning minska till hälften.

Planmässig återvinning av metaller, glas, papper och gummi ur skrot och avfall minskar nyproduktionen av råvaror, och därmed minskar energianvändningen.

En stark begränsning av privatbilismen i storstäderna reducerar behovet av energi för samfärdsel.

Forskning och tekniskt utvecklingsarbete inriktas i den socialistiska ekonomin på att skapa produktionsprocesser och tekniska hjälpmedel som varken är skadliga för de arbetande eller naturen.

Med dessa och ytterligare många planmässiga åtgärder kan den sociala nyttan öka trots att energianvändningen minskar. När energitillförseln minskat till en miljömässigt och socialt acceptabel nivå, får produktionen, transporterna och uppvärmningsvolymen bara öka i den takt som energiverkningsgraden i olika system förbättras. Detta innebär icke-tillväxt i energianvändningen men fortsatt teknisk, social och ekonomisk utveckling av samhället. En sådan utveckling kan bara förverkligas under socialismen.

Den fortlöpande utvecklingen gör det allt klarare att vi egentligen inte står inför ett val utan snarare en nödvändighet att metodiskt och med kraft slå in på en ny inriktning beträffande vår energiförsörjning. Huvudvikten måste därvid läggas vid utveckling av inhemska förnyelsebara energikällor. Kärnkraftsberoendet bör avvecklas snarast – det sker lättare medan det ännu blott omfattar några få procent av energitillförseln – och vi bör i stället satsa på utveckling av övriga energikällor som står till buds.

Varje fördröjning gör den nödvändiga övergången svårare. Det är därför av vikt att principbeslutet om en ny inriktning av energipolitiken tas snarast. Beslutet bör inte göras avhängigt av rekommendationer från energikommissionen eller ännu inte slutförda studier om hur och i vilka former det radioaktiva avfallet från kärnreaktorerna skall slutbevaras. Principbeslutet bör tas nu, och genomförandet skulle kunna verkställas enligt ovan anförda riktlinjer.

Hemställan

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer vi

1. att riksdagen beslutar uttala sig för en sådan inriktning av energipolitiken att inhemska förnyelsebara energikällor kraftigt utbyggs och att kärnkraftsenergin helt avvecklas.
2. att riksdagen anhåller att regeringen snarast fastställer ett preciserat program för genomförandet av den under 1 angivna energipolitiska inriktningen.

Stockholm den 23 januari 1978

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk) C.-H. HERMANSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk) JÖRN SVENSSON (vpk)

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) TORE CLAESON (vpk)

GOTAB 57387 Stockholm 1978